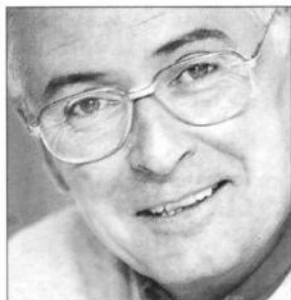

ENTREVISTA

És l'autor d'aquell acudit, ple de subtil ironia, que cada dia apareix a l'*Avui*. Professor d'Història Contemporània a l'exili docent, ha preferit dedicar la seva carrera professional al dibuix humorístic, i ara mateix és un dels pesos pesants de la revista satírica *El Jueves*.

Fins al 28 d'aquest mes és oberta al públic una exposició de dibuixos humorístics, d'aquell humor que fa somriure i, alhora, pensar, a la seu barcelonina del Col·legi de Periodistes de Catalunya. Entrevistat per aquest motiu, Fer explica l'angúnia que li provoquen totes les dictadures.

J.A. Fernández, Fer

JORDI SOLER

Es diu que els ninotaires que publiquen un acudit diari són editorialistes. Vostè hi està d'acord?

«A vegades se'ns hi compara, sí. Miri, durant la Guerra del Golf, jo, a través de l'*Avui*, m'hi vaig mostrar decididament en contra, quan els diaris d'aquí van adoptar una posició clara a favor d'aquella guerra, i em sembla que van ser tots; fins i tot alguns, com ara *El Mundo* i *La Vanguardia*, amb molt, molt d'entusiasme. Però els humoristes hi vam estar en contra, i jo ho manifestava a través dels meus acudits. I devia ser tan vehement que en Viladot, que llavors era el director de l'*Avui*, m'escribava: 'No facis editorials, limita't a l'acudit!'»

—Com es gesta la seva feina?

—«Començo el dia llegint tota la premsa. Després, tot el dia vaig barrinant. I, quan arriben les cinc —em passo la tarda amb *Catalunya Informació*—, agafo un paper i començo a fer l'acudit. Si és un editorial o no, això ho ha de dir el lector; jo faig el meu acudit, i ja està.»

—Un acudit que moltes vegades no és ben bé per riure, sinó per reflexionar.

—«Quan parles amb *El Roto*, et diu: 'Jo no sóc humorista, jo sóc filòsof'. Jo, la veritat, sempre intento que la gent, com a mínim, somrigui una mica. I quan vas amb metro, o amb tren, i t'adones que algú somriu mirant l'acudit del diari, o una pàgina d'*El Jueves*, penses que l'objectiu s'ha aconseguit.»

—Exacte, vostè, a més de l'acudit intencionat de cada dia, publica treballs d'una plana sencera a *El Jueves*, generalment d'humor no tan compromès, amb guerres medievals i cases de barrets rurals, i a la revista *Tribuna de Actualidad*, aquesta editada a Madrid, en què recupera la intencionalitat política. Per cert, en les historietes que publica a *El Jueves* sota el títol genèric *Puticlub*, la figura del rector del poble sempre en surt força malparada.

—«És que vaig estudiar als frares! Però això dels *soldaditos* va començar l'any 74 a *El Pápus*, i aleshores eren més polítics: els soldadets eren el poder, el franquisme, i els camperols eren una mica el poble; era una manera de poder explicar coses escapant de la censura. I això va durar fins a l'any 77, que va ser quan va esclatar aquella bomba a *El Pápus*. Després de la bomba vaig

aguantar cinc o sis mesos a la revista, i vaig deixar de dibuixar. I quan el Gin em va cridar perquè tornés a *El Jueves* —jo llavors estava fent classes— i recuperés els *soldaditos*, vaig veure que el país ja havia canviat: estàvem a l'any 82 i el socialisme eren a punt de guanyar. Per això vaig començar a fer historietes més *light* i, per tant, més divertides.»

—I el *puticlub*?

—«Cada any vaig a Lleó, i allí vaig detectar molt ambient de *puticlub*, encara. Si vostè va per les carreteres de Salamanca o de Lleó, veurà els marges plens de clubs d'aquest tipus. I, a partir d'aquí, vaig crear aquestes històries en què surt un capellà i alguns personatges de poble que jo he arribat a conèixer. Fins i tot alguns d'ells sabien que els feia sortir a les historietes, i

«Després de quaranta anys de franquisme, ens sembla que els polítics els hàgim de tenir molts anys. Vam tenir el Felipe, i quan se'n va anar vam dir: 'Hòstia, què farem, sense el Felipe?' I no va passar res!»

bromes que ens fem entre nosaltres!»

—Sí, tinc entès que entre els ninotaires hi ha aquest simpàtic costum. Per cert, on va aprendre a ser humorista?

—«Jo vaig tenir un mestre, que vostè coneixia, que era en Gin. Quan em va cridar, l'any 72, vaig estar al seu costat fins que va morir. Vam estar sempre junts, i, a més, sempre al mateix despatx.

no s'empenyaven. També hi he fet sortir gent de Llançà que coneix!»

—Però això deu ser entre vostè i ells; el lector normal no deu pas captar el missatge, o la ironia.

—«No, el lector no. Si el personatge forma part del gag, s'entén l'acudit, sense més implicacions. El que passa és que els que veuen la seva caricatura diuen: 'Hòstia, si sóc jo!' Són

1 Gin va ser qui em va ensenyar a fer anar el plomí, i si treballa amb color és perquè me'n va ensenyar ell, també. I sempre deia que si ets humorista i has de fer un acudit, com a mínim mira de provocar un somriure. I no es cansava de dir-me: 'Com a dibuixant ets dolent —és veritat, no ho sóc, un gran dibuixant!—, però ets un bon humorista. I, davant d'això, procuro mantenir allò que em va ensenyar el meu mestre i amic. Precisament avui, mentre dinàvem els de la redacció, algú de la taula ha dit: 'És que fer riure o fer humor gràfic és difícil, eh!'»

—Però, avui dia, els polítics els aplaenen força el camí. Alguns físics, i sobretot algunes conductes, donen molt de sí!

—«Bé, això ho tenen força clar els que saben fer caricatura, com és el cas de Ferreres, de Gallego y Rey, de Ricardo y Nacho, de José Luis Martín... Com que tenen una gran facilitat per dibuixar caricatures, els és més fàcil fer l'acudit. Els que no en sabem, estem molt limitats, tècnicament!»

—Però quan vostè dibuixa l'Aznar, o en Pujol, es veu d'una hora lluny que són ells!

—«Perquè el lector els identifica! A vegades entra en José Luis Martín i diu: 'Hòstia, has fet Pasqual Maragall en un moment!' I és el teu Pasqual Maragall; també faig uns cavalls que no són cavalls, però són els cavall d'en Fer! I sí, és veritat que els polítics a vegades t'ajuden, però hi ha dies que ho passes molt malament perquè no hi ha notícies, i no saps què dimonis tocar. Quan em van cridar de l'*Avui* per encarregar-me un acudit diari, els vaig dir que no ho volia fer. Primer, havia de substituir un mestre i un gran dibuixant, que és en Cesc, i jo, amb els meus ninotets, no m'hi veia amb cor. Però al final em van convèncer perquè em van dir que hi estaria un mes i prou. I ja fa dotze anys que hi sóc!»

—Això és magnífic!

—«I recordo que en Cesc em va dir: 'És molt i molt esclau, i molt dur!' De fet, el primer any em va semblar molt fàcil. Però ara, quan ja fa dotze anys que hi sóc, i arriben les cinc de la tarda i penses que has de fer l'acudit, dius: 'Mare de Déu!' El meu veí de despatx, que és José Luis Martín, fa dos anys va començar a fer l'acudit a el *Periódico*. D'entrada estava molt

Un home que no enganya

J.S.

José Antonio Fernández, Fer, va néixer a Lleó. Va ser professor d'Història de COU a diversos instituts, fins que el malaguanyat Gin (Jordi Ginés) el va cridar perquè anés a *El Jueves*. Ha publicat acudits i historietes a *Puticlub*, *Pápus*, *Barrabás*, etc. Des de l'any 82 és al setmanari satíric *El Jueves* amb les seves pàgines *Puticlub*, *Historias Famosas* i també fotomuntatges. Des del 1987 publica un acudit diari al rotatiu *Avui*, i, des del 1992, una pàgina setmanal a la revista *Tribuna de Actualidad*. Igual que a José Luis Martín, li agrada la pesca de la truita, recórrer rius i la navegació a vela.

Arran de l'exposició que presenta a la seu del Col·legi de Periodistes, el seu company, també reconegut humorista i expressiu i desbordant comunicador Óscar Nebreda, va escriure d'ell al dors de les invitacions: «*Fer es de lento y pausado beber. Es caldo de meditación, de compañía para apreciar los matices de la madera, del roble fino que deja en el alma tranquila un perfume de sosiego cálido y confortable.*» No hi ha dubte que aquesta comparació, de caire enòlogic, defineix perfectament la personalitat de l'humorista: parla sense aixecar gaire la veu, i utilitza un to entre tímid i franciscà tant per comprometre's políticament i socialment

com per deixar anar les veritats més crues i incontestables.

Preocupat per la falta de cultura de la nostra gent, no amaga el seu desencís davant l'escàs interès que hi ha per llegir: «Som un país en què falta cultura i no més s'admet allò que es veu a la televisió: 'És que ho ha dit la tele!' Si la tele no parla d'una cosa és que no ha ocorregut! A més, no hem passat del *Lazarillo de Tormes*; Pierre Vilar deia que mentre a Castella hi havia el *picaro*, a Catalunya teníem el bandoler. I el *picaro* dels segles XV, XVI i XVII encara funciona: corrupció, trampes, robaris... I, culturalment, humanísticament —no tècnicament—, anem cap endarrere!»

José Antonio Fernández, Fer, a la redacció d'*El Jueves* davant d'un pany de paret ple de caricatures de famosos del cinema, obra del seu company Vizcarra. Fotos: JORDI SOLER.

content i tot això, no? Doncs fa una setmana que ho ha deixat! Aleshores passa per aquí a les cinc i em diu 'adéu!', mentre jo encara lluito amb l'acudit.»

—Parlant de José Luis Martín, el pare de *Quico el progre*, quin ninot, o quins ninots, de Fer podrien convertir-se en personatges de carn i ossos?

—No m'ho he plantejat mai, això. Per a l'*Avui* vaig fer una sèrie, *La familia*, que va durar cinc anys i que si podria haver servit. Era la vida quotidiana d'un senyor de quaranta anys amb dos nanos i un gos. Però era molt *light*. Ara la meua il·lusió és fer el Nou Testament en clau d'humor; és cosa que ja em ballava pel cap de petit, quan estudiava! Hi estic treballant, he començat a fer els primers esbossos, i em portarà molta feina. A més, a cada dibuix hi constarà la cita corresponent de l'Evangeli. Aquest treball sí que m'engresca!»

—No vull ser indiscret, però, per què són tan petits els seus personatges?

—No ho sé, potser serà perquè no en sé més! Però sí que és veritat que, a mesura que passen els anys, els meus personatges es van arrodonint, es tornen més tranquils!»

—Vostè pinta uns nassos que semblen caps, de tan grossos. I són nassos que sempre brillen.

—Quan era a la universitat i feia dibuixos per a la gent, els feia grans; em demanaven postres del Che Guevara, i coses així. Però després em vaig acostumar a treballar... També és veritat que quan vaig començar a fer dibuixos, els feia al menjador de casa, i podia estar el meu pare sopant aquí i jo... És clar, era una casa petita, i érem molts germans, i jo dibuixava al menjador en un espai molt petit. Suposo que em vaig acostumar a una mida, i en això m'ha quedat. En canvi, m'han

dit que els meus dibuixos guanyen tant, ampliats. I si els faig grans i després es redueixen, guanyen, també!»

—De quina universitat parlava, fa un moment?

—«Vaig estudiar aquí, a Barcelona. Vaig fer Història a la Central, i després vaig estar fent classe, sobretot a alumnes de COU, perquè m'encantava la història contemporània, segles XIX i XX. Així és que vaig fer classes des del 75 fins al 89, quan vaig venir a *El Jueves*. De fet, treballava a *El Paps* i era professor d'institut; quan va explotar la bomba al *Paps* va ser director de l'institut, i després de la bomba vaig ser director d'*El Paps* i de l'institut. I, a la vegada, estudiava periodisme a l'Autònoma. I ara no, ara només faig coses per a *Tribuna*, *El Jueves*, l'*Avui* i coses que et cau; ONG, sobretot, que són molt pesats.»

—Evidentment, aquest bagatge cultural li ha de servir de molt, a l'hora de treballar.

—«Sí. Quan em vénen nanos de catorze, quinze, setze anys, amb carpetes i dibuixos i et diuen que volen dibuixar en lloc d'estudiar, jo sempre els dic 'estudieu!' Perquè, com més saps, més fàcil ho tens per fer humor. I amb l'humor ben documentat pots picar més fàcilment l'ullet al lector. A més, jo lleixo molt; entrar en una llibreria és la meua perdició, perquè començo a mirar novetats i...»

—Ai, llegir!

—«És fonamental! L'altre dia em va sobtar que joves de cap a trenta anys no entenguessin què està passant a Lugoslàvia. Aleshores tu penses 'ha esclatat una guerra, no saps fins quan durarà, i aquesta gent no sap dir per què!' No sabien qui era Milosevic, ni què feia!»

—Vostè, que sí ho sap, què en pensa, de la situació?

—«Penso que moltes guerres llargues... Imagini's, si li haguessin parat els peus a Hitler als anys 30! O que haguessin intervingut aquí l'any 36; tant de bo, hi haguessin intervingut; fins i tot l'any 44! Bé, confio que això d'ara acabi aviat, i que els russos no hi entrin!»

—I de l'afer Pinochet, què se'n pot dir?

—«La sentència dels lords ha estat molt britànica, però la gent que coneix bé la història de Xile des del cop d'estat del 73 fins ara sap que Pinochet és culpable. Bé, tothom sabia que no el portarien a Espanya, però, mira, a vegades creus que es fa una mica de justícia amb aquests dictadors, no?»

—De tota manera, el fet de negar-li la immunitat i permetre que, almenys sobre el paper, se'l pugui extraditar, dóna ales per pensar que les conductes criminals dels dictadors, siguin d'on siguin, ja no quedaran impunes.

—«Jo he fet algun acudit, a propòsit de la primera sentència, sobre allò que ha de ser més important ara mateix per a Pinochet. A part que ja és molt gran, cosa que fins i tot diuen des del Vaticà, i quan els dictadors es fan grans tothom sent llàstima... Imagini's, si Hitler encara visqués, tindria cent-deu anys i diríem 'pobre iaio!' Hòstia, aquests iaïos han estat joves, no? I jo, amb el meu acudit, deixava clar que el més important de la sentència era que, a partir d'ara, els futurs dictadors hauran d'anar molt en compte. Franco, per exemple, mai no va sortir d'Espanya; va anar un cop a Hendaia i no sé si una altra vegada a Portugal, però no s'atrevia a anar més lluny!»

—En Pinochet va anar a Londres, i ara segur que se'n deu penedir!

—«No, però jo estic content amb el que li ha passat. Encara que torni a Xile! Saber que aquest *tio* que s'ha sentit l'amo del món —perquè aquesta gent s'ho pensa, eh!— ha estat gairebé un any amb el cul així...!»

—I Fidel Castro, quina opinió li mereix?

—«Ostres, el Fidel! Jo, segons com, tinc les meves simpaties per la revolució cubana, i per Cuba. També és una mica allò que va passar a l'Europa de l'Est; viuen malament, però és que els tenim *acogots*! Jo no he estat mai a Cuba, però els que ho coneixen diuen que allí la gent és molt culta, però que hi ha moltes mancances, molta pobresa. Però si la revolució no hi ha triomfat... És una mica com Rússia amb Lenin: organitza la revolució i tot seguit es desferma una guerra civil. Amb la intervenció dels països d'Europa, és clar! Si comences una revolució i et foten una guerra civil, i quan acaba la guerra i estàs a punt de recuperar-te, et preparen la invasió nazi, ja quedes tocat. I en el cas de Cuba, doncs una mica així, també. A part que Fidel sigui un dictador, i dels dogmàtics... Però és un país que tampoc se l'ha deixat, suposo que per evitar l'efecte dominó en aquella zona del món. Ara, que en Fidel hauria d'haver plegat, també. A mi, la gent que es manté en el poder més de vuit anys, també em fa por, perquè es converteixen en salvadors de la pàtria. És una mica com en Pujol, no? Que hi és no sé si des de fa divuit anys! Després de quaranta anys de franquisme, ens sembla que els polítics els hàgim de tenir molts anys. Vam tenir el Felipe, i quan se'n va anar vam dir: 'Hòstia, què farem, sense el Felipe?' Si no passa res! 'I si se'n va en Pujol, què farem?' Doncs tampoc no passarà res, home!»